

Lidt om Vangstorp i Sulsted Sogn.

Af Kr. Værnfelt.

I »Traps Danmark« sidste Udgave staar under Sulsted Sogn i Kjær Herred bl. a. følgende:

»Torpegaard (1553: Torop)« — og »Landsbyen Vangstorp, hvori Drostens Niels Olufsen (Bild) skøder 3 Gaarde til Kong Erik Menved, og som endnu nævnes 1514, er formodentlig blevet afbrudt og lagt under Hovedgaarden Vang«.

Den første Oplysning er ikke rigtig; thi Torpegaard i Sulsted har intetsomhelst med Torop af 1553 at gøre.

Den nuværende Torpegaard, Matr. 9 a i Sulsted Sogns nordre Ejerlav, er en gammel Udflyttergaard fra Sulsted By.

Den laa tidligere Vest for Præstegaarden, lige sønden til Gaarden Hwoll, Matr. 7, som den oprindelig var Halvgaard fra; og da den ved Udskiftningen i 1790erne bestemtes til Udflytning, blev den af den daværende Fæster flyttet ud paa sin nuværende Plads paa »Streng Fald« N. V. for Sulsted By.

Den kaldtes da Stærgaarden efter en Slægt, som i mange Aar havde haft den i Fæste, og Navnet Torpegaard fik den først, efter at Niels Jensen Torpegaard fra Vadum i 1826 havde overtaget den.

Den Lokalitet, der ifølge Præsteindberetningen af

1553 kaldes Torop, er derimod identisk med den ovenfor nævnte Landsby Vangstorp.

Vangstorp, Wongstorp, Torop, Torup, Torp nævnes mange Gange.

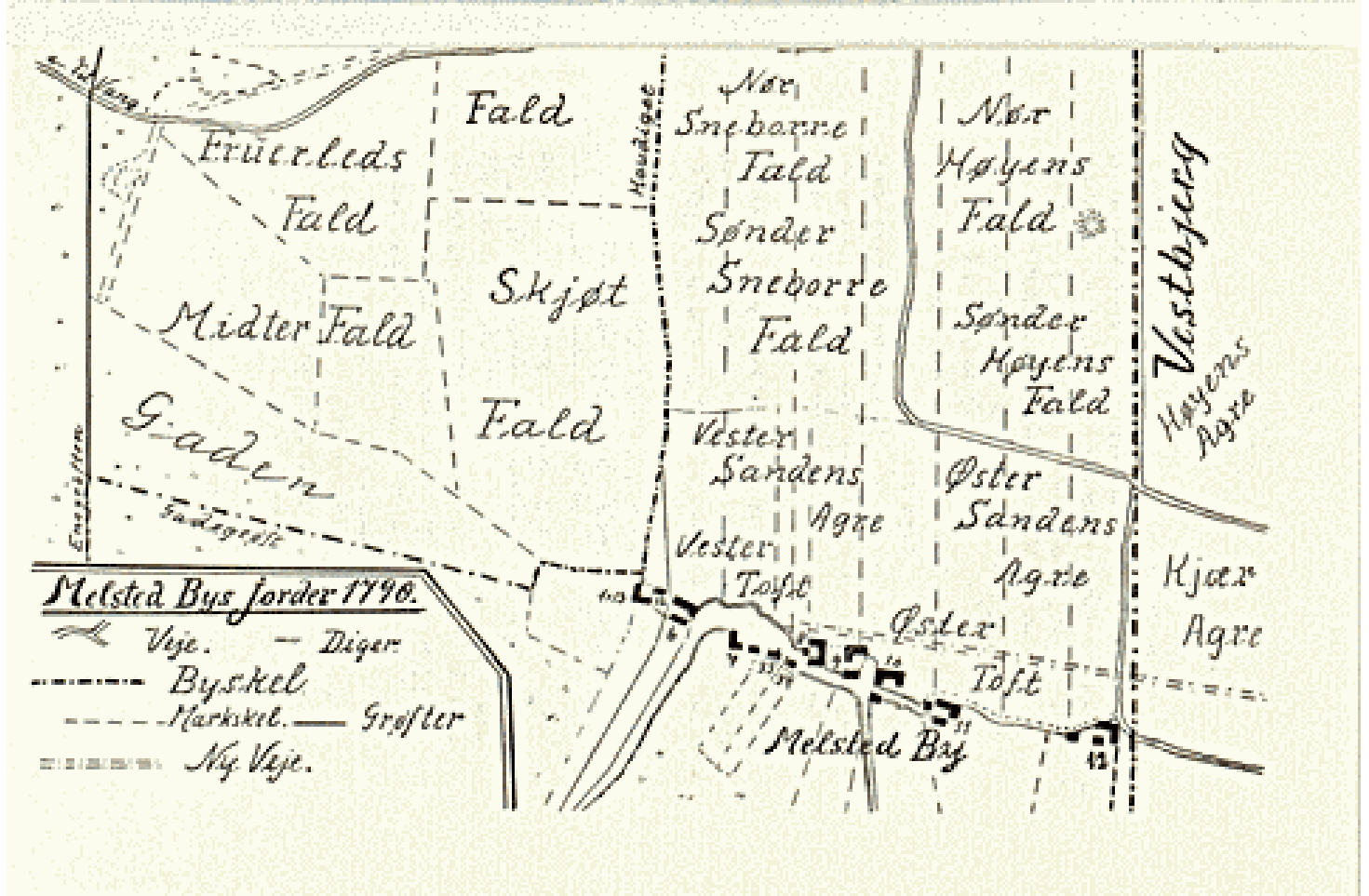
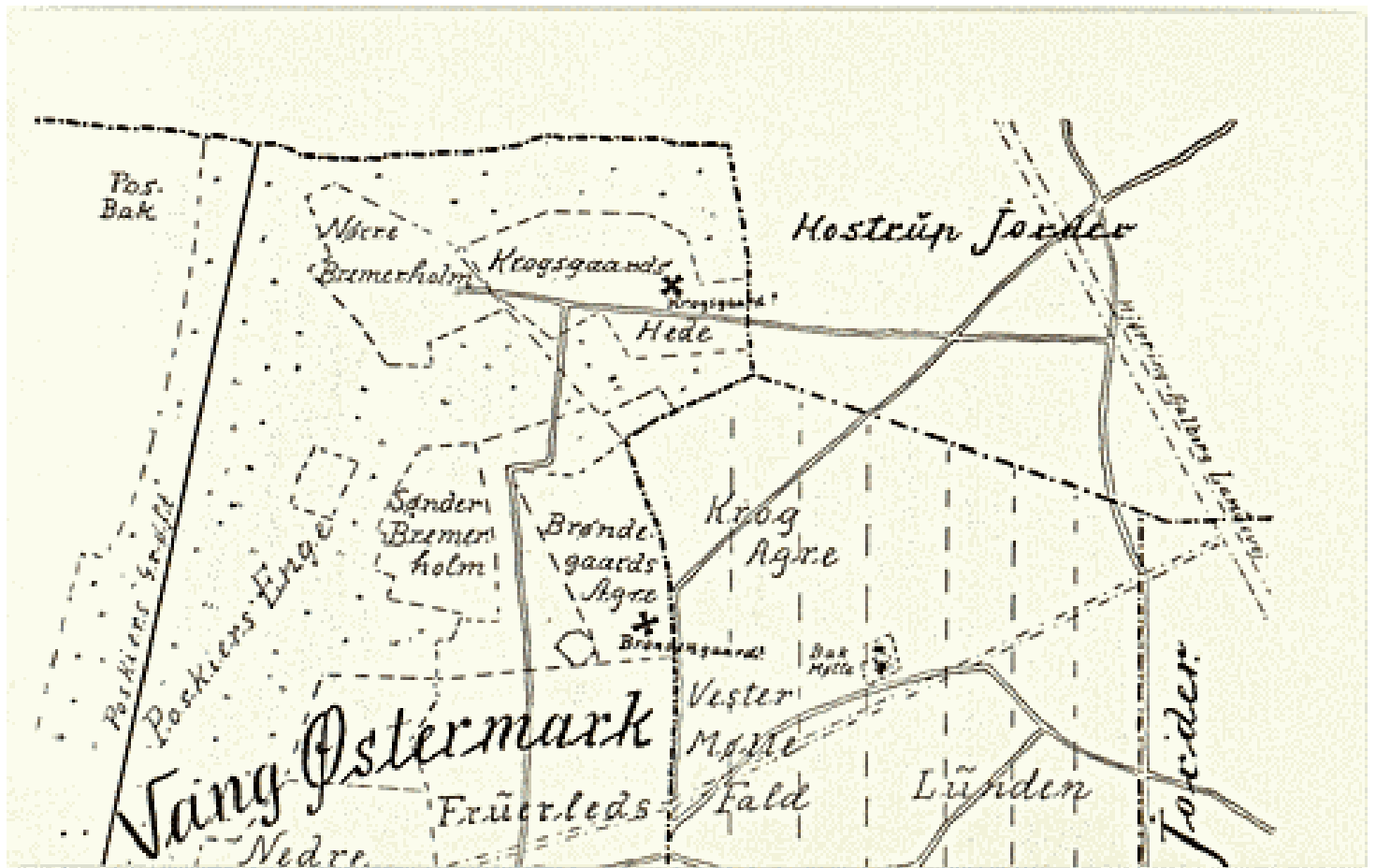
Omkring 1300 solgte Drosten Niels Olufsen Bild noget Gods i Sulsted til Kong Erik Menved. Men nogle Aar efter, sagtens i den urolige Tid, da »Tyskerne reves om Danmark«, og da de danske og tyske Stormænd sloges om Stumperne, satte Niels Palk og Marsken Erik Nielsen Banner, der skrev sig til Elkjær, og hvis Slægt senere beboede denne Gaard, sig i Besiddelse af en Del Krongods i Sulsted Sogn. Men efter at Valdemar Atterdag igen havde bragt ordnede Forhold til Veje i Landet, afkrævede han de danske Stormænd det Krongods, som de havde ranet.

1355 bemægtigede han sig »Ellækiær, Byræholt, 7 Gorde i Swlæstath, 1 Gord i Wæstrebiærgh og 3 Gorde i Vongstorp, som Nicolaus Olafsen Drost havde solgt og skiødet til hans Farbroder Kong Erik og aldrig af ham var afhændet, uagtet Nicolaus Palck og Erik Niclessen i endel Aar ulovlig havde anmaset sig samme Gods«.

De to Gaarde i Vangstorp beboedes af Niels Karlsen og Peder Degn, der svarede henholdsvis 12 og 6 Tdr. Korn aarlig i Landgilde, medens den tredje Gaard, der stod til 12 Tdr. Korn, var øde.

Efterhaanden afhændede Kronen sine Gaarde i Vangstorp til Kirken og Adelen.

1505 mageskiftede Biskop Niels paa Børglumkloster Gods med Kong Hans. Kongen fik noget Gods i Lindholm for 2 Gaarde i »Wongstorp«, hvis Fæster i Stedet fik 2 af Kronens Gaarde i Vadum i Fæste. D. 10. Okt. 1514 overlod Marqor Jul til Bækmark ved Søsken skifte sin Broder Niels Jul af Egeskov 2 af

sin Hustrus Gaarde i »Wongstorp«, saaledes at Niels' Kone skulde beholde Gaardene 4 Aar efter hans Død.

I Præsteindberetningen 1553 nævnes — Torup: gorde 3, bole 3.

I Kjær Herreds ældste Tingbøger, der begynder 1631, nævnes Torp eller Torup mange Gange; men henimod 1650 synes Navnet helt at forsvinde.

Hvor laa da dette Torp eller Vangstorp i Sulsted Sogn!

Vangstorp er identisk med det nuværende Melsted; eller rettere sagt de 7 Melstedgaarde er Resterne af den anseelige Landsby.

Allerede i Middelalderen blev det halve af Byen lagt under Vang Hovedgaard.

I 1553 havde Byen 3 Gaarde og 3 Boel; og hvad forstod man da ved »Gaard« og »Boel«?

Hvis man drager en Sammenligning mellem Sulsted Sogns 3 Landsbyer i 1553 og 1662, da den første Matrikel sattes, ser vi, at Sulsted By i 1553 havde 10 Gaarde og 4 Boel, der i 1662 svarer til 10 Gaarde à 7—10 Tdr. Hartkorn, og 4 Halvgaarde à 3—5 Tdr.

Vestbjerg bestod 1553 af 4 Gaarde og 2 Boel; og i 1662 havde Byen 2 Helgaarde, nemlig Vestergaard (nu Matr. Nr. 14 og 15) med 10 Tdr. Hartkorn og den nuværende Vestbjerggaard (Matr. 17 og 18) med 8½ Td. H. K. — samt 6 halve Gaarde, nemlig Matr. 16, 19, 20, 21, 22 og 23 (Tandal) med fra 3—4 Tdr. H. K.

Det vil sige, at 2 af Gaardene fra 1553 i Mellemtiden er blevet delt; men Antallet stemmer rigtig nok.

Resultatet bliver, at man regnede o. 8 Tdr. Hartkorn til en Gaard og ca. 4 Tdr. til et Boel, og at Boel i 1553 svarer til Halvgaard i 1662. Ganske vist tales der ogsaa i 1662 om Boel; men det er ganske smaa Gaarde paa 1—2 Tdr. H. K.

1553 nævnes »Byelholt: 2 Boel«; og 1662 nævnes »Byrholt, 1 Halvgaard — 5 Tdr. H. K.« og »Tueden, 1 Halvgaard — 3 Tdr. H. K.«, hvilket vil sige, at den gamle Enestegaard Byrholt var bleven delt i 2 Boel eller Halvgaarde.

Hvis man nu anlægger samme Maalestok for Sulsted Sogns tredje Landsby, ser vi, at Torops 3 Gaarde og 3 Boel fra 1553 i 1662 er blevet til 8 Halvgaarde med hver o. 4 Tdr. Hartkorn.

Desuden er der 1662 3 mindre Ejendomme, hvoraf den ene (Øster Melsted), som kaldes »Et ringe half Boel« og ansættes til 1 Td. H. K., er taget fra Gaarden Melsted, medens de to andre, der benævnes »Boel« og er hver paa 2 Tdr. H. K., oprindeligt udgjorde Halvgaarden (1553 Boelet) Nørgaard.

Dette vil altsaa sige, at Torup i 1553 ganske svarer til Melsted i 1662; og følgelig er Byens Areal ikke bleven nævneværdigt formindsket i Tiden 1553—1662. Inddragelsen under Vang maa altsaa ligge forud for 1553 — ja vel helt tilbage i Middelalderen.

Hvor stor en Del af Vangstorp er nu inddraget under Herregaarden?

I Midten af 1600erne opstod der en Strid imellem Sulsted Sønder- og Nørsogn, det vil sige mellem søndre og nørre Ejerlav.

Bønderne ydede lige mange Tønder Korn i Kirke- og Bispetiende; og det havde fra gammel Tid været Skik, at Søndersognet, der bestod af Vangstorp, Vestbjerg, Agdrup, Hedestederne, Byrholt, Tveden og Hostrup, skulde yde Sognets Kirketiende, medens Nørsognet, der bestod af Sulsted, Stapris, Langelund, Dall, Stoulund og Nibstrup, skulde udrede Bispetienden.

Men da det søndre Lav oprindeligt regnedes for det

bedste, var Gaarden Tandal, som svarede 5 Skp. Rug, 12 Skp. Byg og 5 Skp. Havre, lagt til det nordre Lav.

Saaledes havde Ordningen været i mange Aar; men nu havde Vangs Ejere tilegnet sig saa meget af Torps Jorder, at Beboerne i Søndersognet syntes, at de blev forfordelte, hvorfor de krævede en mere retfærdig Fordeling af Tienden.

Forøvrigt endte Striden med, at Enestegaardene Langelund, Dall og Stoulund skulde svare Kirke-tiende med det søndre Lav.

Under denne Sag blev der taget Tingsvidner; og da var det, at gamle Christen Ibsen i Østbjerg (f. 1571, † 1665) i 1661 stod paa Kjær Herredsting og fremkom med den interessante Oplysning, at han kunde huske fra 70 Aar tilbage; og da fortalte gamle Folk (i Melsted, hvor han var fra), at de havde hørt, at der var taget 100 Tdr. Land fra Sulsted søndre Lav og lagt under Vang.

Christen Ibsens Vidnesbyrd stemmer ganske med foranstaaende Beregning af Gaarde og Boel og peger hen paa, at Inddragelsen under Vang ligger meget langt tilbage — maaske helt tilbage i 13—1400erne.

I 1683 bestod Melsteds dyrkede Areal af 135 Tdr. Land, saa det gamle Vangstorp har været næsten dobbelt saa stort. Hovedgaarden Vang havde nævnte Aar 149 Tdr. Land under Plov, hvoraf de 100 Tdr. var tagne fra Melsted.

I Kjær Herreds Tingbog for 1631 findes en Fæsterliste med Landgildeydelse for Vang Gods.

Der fandtes da i Torp 8 større og 8 mindre Ejendomme. Heraf var Halvgaarden Krogsgaard og Smaastederne Bryndengaard og Siege Udflyttersteder.

Tilbage i Torp By bliver de 7 Gaarde, som endnu findes, samt 3 smaa Gaarde og 3 jordløse Huse.

En Gaard og et Sted kaldes Melsted (det mellemste Sted); og senere i Tingbogen skelnes imellem Gaarden Melsted og Stedet Øster Melsted, der i 1631 beboedes af Chr. Christensen og Per Olesen. Gaarden Melsted er det nuværende Matr. 8, Peder Nielsens Gaard; og Ø. Melsted er en Parcel derfra og identisk med det »ringe Half boel«, som i 1662 beboedes af Per Olsens Søn Bent Pedersen.

Paa det ældste Matrikelskort over Melsted ser man mellem Gaardene Matr. 8 og 9 en lille 4-kantet Toft. Her laa Ø. Melsted, der blev nedbrudt 1730—40, medens dens Jorder lagdes til Abrahamsgaarden.

Navnet Melsted, der oprindeligt var knyttet til Gaard Matr. 8, og som vel sagtens var opstaaet, fordi denne Beboelse var den midterste i den Gaardrække, som dannede det gamle Vangstorp, er efterhaanden blevet Navnet paa hele Landsbyen.

I Tingbøgerne bruges Navnene Torp, Torup, Melling, Milling og Melsted i Flæng om Byen; det sidste Navn sejrede, og 1662 kaldes Byen Melsted, som den hedder den Dag i Dag.

1640 nævnes Jep Andersen i Torp, 1645 Jep As. i Melling og samme Aar Jep As. i Melsted; men det er samme Mand, der er Tale om, og han boede i Nr. 7, Jens Byrholts Gaard.

1641 omtales Anders Henningsen i Torp, og 1646 kaldes han Anders Henningsen i Melling; han boede i Nørgaard, Matr. 32.

1641 siges i Skiftet efter ovennævnte Chr. Christensen i Melstedgaarden, at han boede og døde i Torp.

Adskillige gamle Stednavne fra Melsted er ligesom »Torp« gaaet i Glemmebogen. 1631 og 32 nævnes Niels i Søndergaard, og 1650 Jep Nielsen i Søndergaard; det er Matr. 10, Fr. Gregersens Gaard. Nørgaard nævnes

ofte i Kirke- og Tingbøgerne; og gamle Folk husker endnu Huset Matr. 32, der stod paa Nørgaards Plads.

1643 og senere: Niels Nielsen i Bryndengaard. Fra 1631 og op imod 1800 nævnes Krogsgaard, hvilket Navn endnu huskes.

1631 nævnes Peder Nielsen i Siege.

Navnet nævnes ikke i Matrikelen 1662, og Stedet er vel da under Vang; muligvis har Siege ligget ved Poskiers-Engene.

1648: Niels Christensen i Borregaard, 1658: N. C. i Borriggaard og 1660 N. C. i Østergaard er een og samme Mand, hvilket betyder, at Borregaard er et ældre Navn for Matr. 12 Østergaard. Bryndengaard laa paa Vangs Mark N. V. for Bak Mølle. Ovennævnte Niels Nielsen er nok identisk med den N. N., som o. 1650 fik Stegenborg i Fæste.

Gaarden nævnes ikke 1662. Den er vist da nedbrudt; og dens Fæster synes som ovenfor nævnt at være flyttet til Sulsted. Gaarden maa have ligget mellem Hovdiget og den gamle Dam, der ligger paa Viggo Larsens Lod.

Krogsgaard laa nordligst paa Torpe Mark i Krogen mellem Vang og Hostrup Jorder — lidt N. Ø. for Chr. Christensens Gaard. 1662 kaldes den en halv Enestegaard og ansattes til et Hartkorn af 4 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdk. og 2 Alb. Landgildeydelsen til Herskabet paa Vang var: 2 Tdr. Byg, 1 Oxe at fodre, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 1 Td. Havre. Fæsteren var da Bertel Sørensen, Søn af Søren Bertelsen, som 1640 var Fæster af Krogsgaard.

I Markbogen nævnes 1683 i Melsted Mark:

1. Byens Fald (1790: Vester og Øster Toft).
2. Wills (Ulvs) Fald (1790: Vester- og Øster Sandens Agre).

3. Sdr. Sneborre Fald (1790: Sdr. Sneborre Fald).
4. Sneborre Fald (1790: Vester Mølle Fald).
5. Mellem Sneborre Fald (1790: Nr. Sneborre Fald).
6. Høyens Fald (1790: Nør- og Sønder Høyens Fald).

Heraf havde Krogsgaard, som var i Markfællesskab med Melsted, 22 Agre i Høyens Fald, 13 Agre i Mellem Sneborre Fald og 4 Agre i Sdr. Sneborre Fald, ialt 238080 □ Alen under Plov. Det er 17 Tdr. Land. Bæk Mølle havde 4 og Melsted 109 — ialt, Krogsgaard iberegnet, 130 Tdr. Land under Plov. Om Krogsgaard bemærkes, at den har en Kaalhave norden for Gaarden.

Fæsteren hedder nu Christen Laustsen; hans Hartkorn sættes 1688 til 2—7—0—1.

Foruden ovennævnte Agre i Melsted Mark maa Krogsgaard have haft noget Særjord omkring Gaarden.

O. 1700—o. 1730 hed Fæsteren Niels Mikkelsen; han efterfulgtes af Lars Nielsen, der endnu 1756 var Fæster. Gaarden har da sit gamle Hartkorn; men o. 1760 blev den splittet, idet Jorderne deltes imellem Vang og Melsted. Det synes, som om Vang har faaet Marken omkring den gamle Boplads.

Betragter man Kortet, ser man, at Vangs Mark her danner et 4-kantet Indhug i Melsted og Hostrup Jorder. Hovdiget, som omkranser Vangs Jorder, har en Kærne af store Kampesten; men Indhugget har ingen Kampesten om sig; det er kun omgærdet af et Jorddige, som blev lavet da Krogsgaard nedlagdes.

Efter Brøndengaards Nedlæggelse synes der jævnlig at have været to Fæstere i Krogsgaard. Muligvis har den ene Fæster haft nogle af den gamle Brøndengaards Jorder i Brug. I 1660 nævnes Jens Christensen, senere Christen Andersen og Anders Christensen. 1724

nævnes Jens Christensen m. HK. 1—1—0—1 i Krogsgaard; men Krogsgaard Hartkorn var jo 1688 sat til 2—7—0—1. 1767 eksisterer Krogsgaard kun som en jordløs Ejendom, der beboes af 2 Husmænd, af hvilke »Ove Iversen i Krogsgaard giver 2 Rdlr. i Huuspenge«, medens Christen Andersen kun giver 2 Mark. Disse to sidste Fæstere i Krogsgaard dør faa Aar efter, Christen i 1772 og Ove i 1778; og herefter nedrives Gaarden. Hvilken Del af Vang Hovedgaards Jorder er det saa, som har hørt til Vangstorp?

Det ses let af vedlagte Kortskitse, der er Kopi af det ældste Matrikelskort, sammenlignet med en samtidig Beskrivelse af Vangs Marker 1791.

Vangs Jorder deltes i Retningen Syd til Nord af Poskiersgrøften, der løber gennem Poskiersengene og mod Syd gaar over i Enggrøften, der danner Skel mellem Vang og Melsted Enge.

Østen for Poskiersgrøften nævnes 1791 følgende Marker:

- I. *Skjøt Fald* (1688: Det Fald ved Skjøttens): 38 Agre — ialt 21,6 Td. Land.
 - II. *Fruerleds Fald* (1688: Fruerleds Fald): 34 Agre — ialt 22,58 Td. Ld.
 - III. *Neder Fruerleds Fald* (1688: Fruerl. F.) og *Bremerholms Fald*: 59 Agre — ialt 22,56 Td. Ld.
 - IV. *Mellem Fald* (1683 og 1790 Midter Fald): 32 Agre — 22,1 Td. Ld.
 - V. *Krogsgaards Hedes Fald og Brønnumgaards Tværagre*: 19,01 Td. Land.
- Ialt: 108 Tdr. Land under Plov.

Hertil kommer et Stykke Jord »Gaden« lige vesten for Melsted By — saa kommer vi op paa o. 130 Tdr. Land Agerjord, hvortil kommer 40—50 Tdr. Ld. Kær og Enge ved Poskiersgrøften.

Gamle Christen Ibsen taler i 1661 om 100 Tdr. Land; og naar hertil kommer en Del af Krogsgaard, der 1683 havde 17 Tdr. Land under Plov, samt Brøndengaards Jorder, der er identiske med Brønnumgaards Tværagre i 1791 — saa stemmer Regnskabet.

Endvidere ligger der paa østre Side af Poskiersgrøften store Kær- og Engstrækninger, som selvfølgelig ogsaa var under Hovedgaarden.

Heraf fremgaar, at Vangs Østermark fra Poskiersgrøften til Hostrup og Melsted Skel er taget fra Vangstorp, der jo berøvedes ca. Halvdelen af sit dyrkede Areal.

Selve Byen har oprindeligt været meget større; thi de mange Huse med og uden Jord, der nævnes i 1631, er vel Rester af nedlagte Gaarde.

Vangstorp har i sin Velmagtstid været paa 12—14 Halvgaarde, hver paa ca. 4 Tdr. H. K. (gammelt Hartkorn).

Forøvrigt er de paagældende Jorder atter igen kommen fra Vang, idet Arealet Nord for Vangs Vej er lagt ud til 9 Statshusmandslodder, og Arealet Syd for Vejen er købt til Vestergaard i Melsted.

Nordvestligst i Torp laa Halvgaarden Nørgaard, som 1662 var delt i 2 Bol, hver paa 2 Tdr. H. K.

De to Bol svarer paa Kortet til Matr. 1 og 32. Navnet Nørgaard brugtes altid om Matr. 32, medens Nr. 1 er den Ejendom, som de gamle kaldte Abrahamsgaarden.

I 1688 ansattes Nørgaard til H. K. 0—5—0—1; og o. 1750 kom dens Jord under Abrahamsgaarden, hvortil Øster Melsted kort før var lagt.

Paa Gaardens Plads har i Mands Minde ligget et Hus beboet af Ole Nørgaard.

1688 ansattes Abrahamsgaarden til H. K. 0—5—2—2,

hvortil senere kom Ø. Melsted og Nørgaard. Gaardens sidste Fæster var Abraham Madsen, Søn af den bekendte Mads Corfitzen paa Hvoruptorp, der var af den egholmske Mørch-Kjærulfslæggt.

Ved Udskiftningen blev denne Gaard bestemt til Udflytning og fik tillagt et stort Areal, c. 85 Tdr. Ld., Kærjord i Sognets sydvestlige Hjørne. Gaarden blev dog ikke udflyttet.

Efter Abrahams Død solgte Gleerup paa Vang »Abrahamsjorden«, Matr. 13, til sin Svoger, Ejeren af det tilgrænsende Bjørum i Vadum Sogn, Proprietær Koefoed; og senere solgte Ejerne af de 4 østlige Gaarde i Melsted deres Kærlodder, ialt ca. 50 Tdr. Land, til Bjørum.

Proprietær Koefoed lod ca. 1820 opføre et Hus paa Sydøsthjørnet af »Abrahamsjorden« — saaledes kaldte Folk den store Kærlod —; og 10. September 1821 fæstede han »det nybyggede Hus i Mejlsted, hvis Ejendom forhen har tilhørt den med Kgl. Bevilling under Bjørum henlagte saakaldte Abrahams Gaard« som Livsfæste til Morten Nielsen. Til Huset hørte da 2 Skpr. Hartkorn af Kærlodden.

Efter Morten Nielsen beboedes Huset af forskellige Fæstere, der var Forvaltere eller faste Husmænd paa Bjørum.

I 1860erne boede Forvalter Lindbak, efter hvem Huset har faaet Navn, her. Og efter hans Død flyttede Rasmus Schade Berg og Malvina Steensdatter Blicher, der før havde boet i Vangs Skovhus, ind i Lindbakhuset.

Berg kaldte sig Forvalter; men var vist nærmest Arbejdsmand paa Bjørum.

Her i den lille Rønne paa Torpe Enge kom Digterpræstens kæreste Barn til at henleve sine sidste triste Aar i Fattigdom og Usselhed.

Og ad den krogede Engvej dulrede Ægteparrets voksne Søn, den aands- og legemssvage Ferdinand, op til Høkeren i Sulsted, — forfulgt af de Vestbjerg Skolebørn, som ikke godt kunde lade Staklen passere uden at lave Løjer med »Sprots«, som han kaldte sig. Han bar forsigtigt paa en »Munk« eller skaaret Krukke, hvori han skulde hente Brændevin.

D. 23. December 1874 døde Malvina, og Aaret efter fulgte den 36-aarige Ferdinand sin Moder i Graven. Berg flyttede nu til Aalborg, hvor han døde d. 26. August 1878. Herefter blev Lindbakhuset nedbrudt.

I Efteraaret 1932 købte Staten Abrahamsjorden og de 4 andre Kærlodder af Bjørums Ejer. Jorden er nu udstykket til Statshusmandsbrug, og i Sommeren 1934 vil 10 ny Smaahjem rejse sig derude paa den grønne vidtstrakte Slette. Hermed er det sidste af Torpe Jorder atter kommen tilbage til Vangstorp. Til Erstatning for de 8—9 Gaarde, som den graadige Herregaard Vang fordem fortærede, vil Melsted By nu være forsynet med 19 nye Hjem; og Poskiersgrøften og Enggrøften vil atter danne Skel mellem Vang og Vangstorp.

Forøvrigt er det vel tænkeligt, at Vang Hovedgaard oprindelig er opstaaet ved Nedlæggelse af en middelalderlig Landsby Vang.

Fra denne Landsby Vang er saa Vangstorp grundlagt som en Udflytterby, ligesom Hostrup er grundlagt fra Vestbjerg og i Nibstrup fra Sulsted By.